

3. Іваницький С. О. Зразки кримінальних процесуальних документів слідчого, прокурора, адвоката та судді (досудове провадження): навчально-практичний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 208 с.

4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1618-IV. Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

5. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV. Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

7. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: затверджено рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серп. 2021 р. № 1845/0/15-21. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/polozhennya_yesits_13.01.2026.pdf

Ільїн А. Н.,

аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛЕЙ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПОСЯГАНЬ НА АДВОКАТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Питання кримінально-правового забезпечення незалежності адвокатської діяльності набуває особливої актуальності в контексті триваючої реформи кримінального законодавства України. Адвокат як суб'єкт, що забезпечує практичну реалізацію права особи на захист у кримінальному провадженні, потребує надійного правового захисту від різноманітних форм протиправного втручання. Водночас ефективність такого захисту значною мірою визначається законодавчою технікою, якою

користується законодавець при конструюванні відповідних кримінально-правових норм.

Чинний Кримінальний кодекс України закріплює спеціальну групу норм у ст. 397–400, що встановлюють відповідальність за посягання на діяльність захисника та представника особи [1]. Ці норми охоплюють доволі широкий спектр суспільно небезпечних діянь: від втручання у здійснення професійної діяльності до погроз, насильства, знищення майна та посягань на життя відповідних суб'єктів. Підхід, реалізований у чинному законодавстві, прийнято характеризувати як казуїстичний, оскільки він ґрунтується на визначенні конкретних форм протиправної поведінки.

Перевагою казуїстичної моделі є відносно висока правова визначеність: правозастосувач може спиратися на чіткий перелік заборонених діянь. Однак на практиці ця модель демонструє суттєві вади. Насамперед оціночний характер ключових ознак складів кримінальних правопорушень, зокрема поняття «втручання» у ст. 397 КК України, суттєво ускладнює доведення вини. Дослідники, зокрема Д. Балобанова, звертають увагу на те, що значна частина кримінальних проваджень за цими статтями так і не доходить до судового розгляду, а винні особи фактично залишаються безкарними [2]. Водночас казуїстичний перелік не встигає за змінами суспільних відносин і не охоплює нових форм впливу на адвокатську діяльність, пов'язаних із цифровізацією комунікацій.

Реакцією законодавця на виявлені недоліки стало прийняття змін на підставі законопроекту № 12320 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення дотримання гарантій адвокатської діяльності» [3]. Зміни суттєво деталізують зміст ст. 397 КК України, прямо криміналізуючи такі форми втручання, як незаконне перешкоджання прибуттю адвоката до суду чи органів досудового розслідування, порушення конфіденційності спілкування адвоката з клієнтом, незаконний доступ до матеріалів та документів адвоката, а також незаконне проведення процесуальних дій щодо захисника. Отже, законодавець обрав шлях поглибленої конкретизації кримінально-правових заборон, намагаючись усунути прогалини у чинному регулюванні.

Проте деталізована модель також не позбавлена вразливостей. По-перше, розширений перелік форм втручання неминуче залишає за своїми межами ті діяння, що виникнуть

унаслідок подальшого розвитку технологій чи нових способів впливу на адвоката. По-друге, надмірна конкретизація може породжувати колізії між різними складами та ускладнювати кваліфікацію. По-третє, аналіз оновленої норми свідчить про певне звуження кола захищених суб'єктів: попри збереження у диспозиції формулювання «представник особи», акцент фактично переноситься на адвокатську діяльність, що ставить під сумнів рівень захисту інших форм представництва.

Принципово відмінний підхід до криміналізації відповідних посягань закладено у проєкті нового Кримінального кодексу України (станом на 22 лютого 2026 року). Відповідно до ст. 8.2.13 проєкту, кримінально-правовій охороні підлягає незаконний вплив на учасника кримінального провадження, до кола яких включені і захисник, і представник особи [4]. Відмова від деталізованого переліку форм втручання на користь узагальненої категорії «незаконного впливу» свідчить про зміну самої парадигми кримінально-правового регулювання.

Перехід до узагальненої моделі має низку переваг. Насамперед вона відрізняється гнучкістю та здатністю охоплювати будь-які форми протиправного впливу незалежно від способу їх вчинення, зокрема з використанням цифрових технологій. Крім того, така конструкція є більш стабільною в умовах динамічного розвитку суспільних відносин. Водночас узагальнена модель несе в собі ризики іншого роду: відсутність конкретизації змісту «незаконного впливу» може спричинити розширювальне або довільне тлумачення норми, що суперечить принципу правової визначеності.

Окремі уваги заслуговує і питання про те, чи не призводить інтеграція захисника до загальної категорії учасників провадження до фактичного зниження рівня спеціального кримінально-правового захисту адвокатської діяльності.

Отже, у сфері кримінально-правового захисту адвокатської діяльності в Україні відбувається паралельний рух у двох протилежних напрямках: чинне законодавство рухається шляхом поглибленої деталізації, тоді як реформаторський проєкт нового КК орієнтується на максимальне узагальнення. Це протиріччя є не випадковим, а відображає глибшу дискусію у доктрині кримінального права про оптимальний рівень абстрактності кримінально-правових норм.

На наш погляд, збалансованим вирішенням цієї дискусії є поєднання обох підходів: збереження узагальненої конструкції «незаконного впливу» як основної підстави кримінальної

відповідальності із одночасним закріпленням кваліфікованих складів, що охоплюють найбільш небезпечні конкретні форми посягань, передусім пов'язані з порушенням адвокатської таємниці та конфіденційності спілкування. Такий підхід дозволить забезпечити необхідний баланс між гнучкістю кримінально-правового регулювання та належним рівнем правової визначеності, що є запорукою ефективного захисту незалежності адвокатської діяльності в умовах правової реформи.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>.
2. Балобанова Д. О. Втручання в діяльність захисника (адвоката) чи представника особи: кримінально-правовий та кримінологічний вимір. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства*. 2023. № 63. Івано-Франківськ. С. 95–105.
3. Проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення дотримання гарантій адвокатської діяльності»: № 12320 від 16 груд. 2024 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/>.
4. Проект нового Кримінального кодексу України (станом на 22.02.2026). Робоча група з питань розвитку кримінального права. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2026/02/24/kryminalnyj-kodeks-22-02-2026-ukr.pdf>.

Кирюхіна Руслана Ярославівна,
ад'юнкт кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ, ЩО СПРИЧИНИЛИ ЗАГИБЕЛЬ ЛЮДИНИ

Збройна агресія проти України зумовила значне збільшення кількості кримінальних проваджень щодо воєнних злочинів. Відповідно до положень Женевських конвенцій [1] та Римського статуту Міжнародного кримінального суду [2], розслідування цих злочинів повинно ґрунтуватися на принципах законності, об'єктивності, неупередженості, повноти та ефективності збирання доказів.